

Stanisław Hiż

Biblioteka ODZ

Ochrona Zabytków 24/4 (95), 272-273

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIBLIOTEKA ODZ

Obecna Biblioteka Ośrodka Dokumentacji Zabytków powstała zaraz po wojnie, w okresie organizowania Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków. Początkowo była związana z Instytutem Historii Sztuki, który był jednostką Naczelnej Dyrekcji Muzeów. Biblioteka mieściła się najpierw w gmachu Muzeum Narodowego w Warszawie. Po przeniesieniu Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków do gmachu „Zachęty” (pl. Małachowskiego 3) Biblioteka pozostała nadal w Muzeum Narodowym. Szczupłość miejsca w „Zachęcie”, gdzie mieściły się wówczas wszystkie wydziały i pracownie konserwatorskie Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków, przemawiała za tym, aby Bibliotekę pozostawić w Muzeum Narodowym. Wkrótce jednak poszczególne komórki organizacyjne zaczęły tworzyć własne, podległe biblioteki, chcąc oszczędzić czasu kilkuset pracownikom zatrudnionym wówczas w Naczelnej Dyrekcji. Gdy doszły do tego stałe konflikty z Działem Kadr na temat ciągłego przebywania wielu pracowników merytorycznych w Bibliotece w gmachu Muzeum Narodowego, wygospodarowano pomieszczenie dla Biblioteki i przeniesiono ją do „Zachęty”. Podzielono ją wówczas między dwa nowo powstałe departamenty: Muzeów i Ochrony Zabytków. W czasie tworzenia Państwowego Instytutu Sztuki, podległego Ministerstwu Kultury i Sztuki (obecnie Instytut Sztuki PAN, ul. Długa 26/28) i w wyniku likwidacji Instytutu Historii Sztuki Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków, część księgozbioru Biblioteki przeszła do PIS. Nie zachowały się jednak żadne dokumenty stwierdzające liczbę przekazanych wtedy książek. Po kolejnej reorganizacji administracyjnej w 1954 r. łączącej dwa departamenty w jeden Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków, obie biblioteki scalono znowu w jedną Bibliotekę ZMiOZ. Biblioteka, złożona głównie z druków pochodzących z rewindykacji i z darów, traktowana była jako podręczny księgozbiór i zapewne dlatego nie zapewniono jej należytych podstaw organizacyjnych.

Przy olbrzymim, żywiołowym rozwoju służb muzealno-konserwatorskich nie zwracano tak

wielkiej jak obecnie uwagi, na pedantyczną prawidłowość prowadzenia ksiąg inwentaryzacyjnych, na dokumentację administracyjną. Trudno też jest mówić o przerostach administracyjnych w ówczesnym okresie. Pracownicy merytoryczni zajęci nauką, pracą koncepcyjną i organizacyjną oraz fachowo-konserwatorską nie mieli czasu na skrupulatną biurowość. W związku z przeprowadzaną wielokrotnie redukcją etatów urzędu macierzystego personel był stale za szczupły (1 osoba) dla prawidłowego jej działania. W pewnych okresach osoby prowadzące Bibliotekę jednocześnie wykonywały inne funkcje. W 1960 roku Biblioteka nie miała w ogóle żadnego bibliotekarza.

Dopiero od 1962 roku, po utworzeniu Ośrodka Dokumentacji Zabytków (w Pałacu Prymasowskim, ul. Senatorska 13/15), w którego skład weszła Biblioteka, zaczęto porządkować księgozbiór. Katalog Biblioteki, poza alfabetycznym, otrzymał działy. Oto niektóre z nich: Historia sztuki powszechnej, Historia sztuki poszczególnych krajów, Historia sztuki polskiej, Monografie miejscowości, Skorowidz nazwisk, Muzealnictwo, Ochrona i konserwacja zabytków, Historia, Starodruki, Geografia, Książki polityczne, Słowniki i encyklopedie, Heraldyka, Przewodniki, Czasopisma, Varia, Katalogi muzeów i wystaw. Książki podzielono na formaty i zastosowano w magazynie numerus currens. Wyłączono bruszury i zbiory specjalne. Rozrost Ośrodka Dokumentacji Zabytków spowodował zagęszczenie i tak szczupłych pomieszczeń bibliotecznych. Prócz tego księgozbiór szybko się powiększał. Trzeba było przeprowadzić selekcję i wyłączyć druki, nie mieszczące się w ścisłym profilu naszej Biblioteki. Zostały więc usunięte m. in. takie działy, jak archeologia i etnografia. Około 4000 pozycji przekazano Okręgowemu Muzeum Mazowieckiemu w Płocku. Na początku 1971 roku Biblioteka została przeniesiona do nowego budynku Ośrodka Dokumentacji Zabytków (ul. Brzozowa 35). Piękny lokal biblioteczny, zajmujący całe piętro, ma wyłączoną czytelnię, część biurową i magazyn. 74 m² suchej, widnej i przeznaczonej wyłącznie dla Biblioteki powierzchni, wypiera

z pamięci poprzedni lokal, znacznie mniejszy (58 m²), wilgotny, ciemny, w którym prócz Biblioteki pracował Dział Muzealnictwa i czasowo Archiwum Fotograficzne. Odpoczynkiem dla oczu czytelników jest piękny widok na Wisłę.

Biblioteka ma obecnie ok. 12000 książek (wobec 7000 w roku 1960 — przed powstaniem ODZ) i około 400 tytułów czasopism. Książki i czasopisma otrzymujemy drogą zakupów, z darów i z wymiany za wydawnictwa Ośrodka. Prowadzimy wymianę z pięćdziesięcioma zagranicznymi instytucjami naukowymi oraz z szeregiem muzeów zagranicznych. Wymianę krajową prowadzimy ze wszystkimi instytucjami, których wydawnictwa mieszczą się w naszym profilu. Biblioteka Ośrodka Dokumentacji Zabytków jest biblioteką specjalistyczną. Szczególną uwagę poświęcamy kompletowaniu druków dotyczących konserwatorstwa, katalogów, inwentarzy i opracowań zabytków, tak ruchomych jak i nieruchomych, oraz zagadnień związanych z ochroną zabytków, a także z naukami pomocniczymi, jak heraldyka, geografia itp. Zbieramy również wydawnictwa muzealne, krajowe i zagraniczne oraz prace omawiające problematykę muzealną. Biblioteka podręczna ma pełny zestaw encyklopedii, informatorów i słowników.

Specjalnym działem, intensywnie gromadzonym, są katalogi wystaw. Mamy ich kilka tysięcy. Często są to unikalne druki z XIX i pierwszej połowy XX wieku. Wysiłek włożony w zbieranie katalogów ekspozycji muzealnych i wystawienniczych uważamy za słuszny ze względu na to, że druki te na ogół nie są nowane, wydawane w małych nakładach, często, szczególnie dawniej, drukowane na pojedynczych kartkach lub w formie folderów, są niezmierną rzadkością. Nieraz jest to jedyna dokumentacja uczestnictwa plastyka w wystawie, jak też spis jego prac. Przy okazji apelujemy do naszych Czytelników o pomoc w kompletowaniu katalogów wystaw krajowych i zagranicznych, szczególnie starych, które są ważnym, a czasem jedynym źródłem opracowań naukowych.

Biblioteka ODZ jest biblioteką wewnętrzną i w zasadzie nie wypożycza książek poza czytelnię. Korzystają z niej pracownicy naukowcy Ośrodka, pracownicy Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków, konserwatorzy, muzealnicy, doktoranci i studenci historii sztuki i Akademii Sztuk Pięknych. Przez czytelnię przewijają się ok. 1000 czytelników w ciągu roku.

mgr Stanisław Hiż
kierownik Biblioteki ODZ

LIBRARY, HISTORICAL MONUMENTS DOCUMENTATION CENTRE

Some 12,000 volumes of books and about 400 periodicals form the scope of this specialized library. A special care is devoted to collect all possible publications on conservation, restoration, catalogues, inventories and the other works dealing with both movable and immovable monuments as well as problems connected with historical monument protection. Besides, publications issued by Polish and foreign museums are gathered and also all works pertaining to museum problems. A quite special division of carefully collected material forms that containing the exhibition catalogues. This collection at present contains several thousands of printings and among them a certain number of unique items dating back to the 19th and the first half of the

20th century. Within the reference library a full set of encyclopaedic editions, as well as reference books and dictionaries is available.

The books and periodicals are being gathered on the basis of purchases, donations and to some extent are also coming from exchange against the Centre's publications. This exchange is being carried with some fifty foreign scientific institutions and in addition some items are obtained on the exchange basis from the foreign museums. The Library is the Centre's internal division with the number of visitors ranging to about 1,000 a year.